ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

УДК. 378.147

DOI : 10.12958/2227-2747-2020-1(173)-47-58

Лівшун Олександр Володимирович,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри технологічної та
професійної освіти і декоративного мистецтва,
Хмельницький національний університет,
м. Хмельницький, Україна
a.livschun@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-2256-6163>

Для цитування: Лівшун О. В. Педагогічні умови формування художньо-творчої компетентності майбутнього вчителя трудового навчання. *Освіта та педагогічна наука*. 2020. № 1 (173). С. 47 – 58.

References (стандарт APA): Livshun, O. V. (2020). Pedagogical conditions of forming creative artistic competence of a future labor education teacher. *Osvita ta pedagogichna nauka – Education and Pedagogical Sciences*, 1 (173), 47 – 58 [in Ukrainian].

Постановка проблеми. Підготовка вчителів на якісно новому рівні є одним із важливих державних пріоритетів, оскільки модернізація системи освіти в країні ставить перед вищою школою завдання значного покращання професійної підготовки й виховання майбутніх фахівців-педагогів.

Високого рівня професіоналізму вчителя вимагає сьогодні від Держави та педагогічних навчальних закладів профільна школа. Такий учитель зможе забезпечувати варіативність та особистісну орієнтацію навчально-виховного процесу, учитель, який здатний генерувати інноваційні ідеї, виявляє професійний інтерес до розробки й реалізації нових методик та навчальних програм, володіє високим інте-

лектуальним потенціалом, науковою компетентністю, різними методами активізації пізнавальної діяльності учнів на уроці; має ґрунтовну методичну підготовку; проводить разом із учнем пошуково-дослідницьку роботу, зміцнює й розвиває емоційно-мотиваційну сферу підлітків (Заболотний, 2010).

Нова школа має бути школою культури життєвого самовизначення. Школа, яка повинна навчати дитину, як скласти свою життєву програму, пізнавати себе, визначати своє життєве кредо, мету життя, має навчати

самоаналізу, планування, організації діяльності для досягнення визначених цілей. У новій школі мають бути створені максимально сприятливі умови для прояву та розвитку творчих здібностей і таланту дитини, її повноцінного життя на кожному з вікових етапів, для її самовизначення (Матізин, 2000).

Сучасна школа потребує творчих, креативних фахівців, здатних до естетичного виховання особистості, її творчого й культурного розвитку; спроможних не лише навчити, але й зрозуміти внутрішній, духовний світ своїх вихованців. Задовольнити цей запит покликаний учитель трудового навчання, який зобов'язаний через предмети художнього циклу, в умовах позаурочної гурткової роботи на якісно новому рівні підготувати молоде покоління до подальшої трудової діяльності, до сприйняття прекрасного, до якнайшвидшої адаптації в житті. Цього можна досягти лише за рахунок надання учням можливості оволодіти такими основами професійних знань і вмінь з використанням художньо-творчого підходу. Такий підхід, своєю чергою, допоможе їм зорієнтуватися в умовах сьогодення, знайти своє місце в житті (Сохань, Єрмакова, Нессен, 2003).

Особливої актуальності проблема формування художньо-творчої культури майбутніх учителів трудового навчання набуває в контексті відродження духовних цінностей та національної культури. Тому процес професійної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання вимагає кардинальних змін у напрямі розвитку його художньо-творчих здібностей.

Якісному виконанню художньо-педагогічної функції майбутньому вчителю трудового навчання сприятиме оволодіння ним високим професіоналізмом у вимірах художньо-творчої компетентності.

Аналіз актуальних досліджень. На значенні мистецтва та його особливому місці в розвитку художньої творчості, естетичному, моральному та трудовому вихованні молоді, формуванні творчої особистості вказують у своїх працях психологи й педагоги-дослідники, серед яких А. Аронов, І. Зязюн, М. Каган, В. Мазепа, Л. Масол, Н. Ничкало, Л. Новак, О. Отич, В. Радкевич, О. Рудницька, О. Тищенко та ін.

Художньо-творчі аспекти розвитку школярів вивчали В. Барко, О. Борисова, В. Вільчинський, Л. Виготський, І. Гадалова, С. Коновець, О. Костюк, В. Кузін, О. Мелік-Пашаєв, О. Рудницька, В. Сухомлинський, В. Томашевський, П. Якобсон. На необхідність розвитку творчих здібностей, художнього смаку, художньо-графічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання вказує багато дослідників. У цьому напрямі працювали І. Алексєєва, М. Волков, В. Кириєнко, М. Киященко, О. Ковальов, В. Кузін, О. Мелік-Пашаєв та ін. Діяльність педагога досліджували з різних поглядів, теоретично обґрунтовували різні її аспекти, розкривали шляхи та способи її реалізації. Проаналізувавши значну кількість наукових праць, доходимо висновку, що думки провідних науковців у своїй більшості збігались в одному та підкреслювали вагомість особистості вчителя, його професіоналізм та педагогічну майстерність у підготовці молодого покоління до праці та життя. Проте питання щодо розкриття педагогічних умов формування зазначеної компетентності на теоретичному й практичному рівнях досі не вирішене.

Мета статті – теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування художньо-творчої компетентності майбутнього вчителя трудового навчання.

Методологія та методи дослідження. Під час дослідження використано такі

методи: аналітичний огляд науково-педагогічної, психологічної, методичної та мистецтвознавчої літератури – для визначення теоретичних засад дослідження; аналіз навчальних програм, онлайн-ресурсів, педагогічних програмних засобів тощо; вивчення та узагальнення педагогічного досвіду щодо покращання процесу формування художньо-творчої компетентності майбутнього вчителя трудового навчання, а також організації освітнього процесу з використанням відповідних педагогічних умов у вищій школі.

Виклад основного матеріалу.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства все з більшою гостротою постає проблема відродження культури та духовності, що базується на формуванні потужної системи глибинних морально-етичних цінностей. Усі ці складні питання підштовхують вітчизняних науковців до нового осмислення таких понять, як культура, духовність, цінності. З огляду на це актуалізовано потребу в розвитку компетентісної художньо-творчої освіти школярів, зорієнтованої на засвоєння особистістю конкретних навчальних результатів – знань, умінь, навичок, формування ставлень, досвіду, рівень засвоєння яких дозволяє їй діяти адекватно в певних навчальних і життєвих ситуаціях.

Завдання і зміст навчання та виховання всебічно розвиненої особистості зумовлюють такі *функції вчителя*: інформативну (трансляція певної інформації); розвивальну (розвиток мислення, уяви, мовлення школярів); виховну (формування переконання, системи ставлень, готовності до налагодження стосунків з оточенням); орієнтувальну (орієнтація в різноманітній інформації, моральних цінностях); мобілізаційну (мобілізація на виконання вправ, завдань, справ); стимулювальну (пошук шляхів переведення дити-

ни на позицію суб'єкта власної життєдіяльності для виникнення в дитини бажання навчатися, розвиватися, виховуватися); конструктивну (конструювання уроку, позакласних занять, різнорівневої самостійної роботи та спілкування тощо); комунікативну (спілкування з учнями, їхніми батьками, колегами по роботі); організаційну (організація учнів, інших учителів, батьків, самого себе на уроках, позакласних заходах тощо); соціалізувальну (підготовка дитини до встановлення взаємних стосунків із реальним, завжди ідеально організованим соціальним середовищем); управлінську (керування діяльністю учнів, спрямування їх у необхідному напрямі, привчання дітей до самоврядування); діагностичну (володіння інформацією про стан дитини, визначення рівня, недоліків і прогалин у знаннях, вихованості, готовності до взаємодії із соціальним оточенням); дослідницьку (дослідження особистості учня, дитячого колективу, навченості та вихованості школярів); прогностичну (передбачення змін, які відбуваються з учнями, дитячим колективом, прогнозування їхньої динаміки на основі виявлення й аналізу певних тенденцій); психотерапевтичну (надання дитині вчасної психологічної допомоги, запобігання виникненню в житті учня конфліктів, пом'якшення або компенсація негативних впливів, допомога жити у злагоді з оточенням та у згоді із самим собою); рекреаційну (створення умов для ефективного навчання, вчасного відновлення фізичних та психічних сил учня); здоров'язберігальну (сприяння збереженню та зміцненню фізичного, психічного, духовного здоров'я учнів); коригувальну (внесення змін у діяльність учнів, загалом у педагогічний процес та його результати, виправлення недоліків); методичну (моніторинг власної праці, аналіз її рівня, використаних методик, визначення їхньої

ефективності, виявлення та усування недоліків, накреслення перспективних змін, розробка нових методичних підходів та прийомів власної діяльності й діяльності учнів) (Моляко, 1989).

Проте, на наше глибоке переконання, однією із найбільш значущих функцій учителя, а особливо в умовах культурного відродження, коли загальноосвітня школа потребує фахівців, здатних до естетичного виховання особистості, її творчого і культурного розвитку, є *культуро-логічна* (сприяння засвоєнню культурних надбань суспільства, загальнолюдських ідеалів, системи цінностей, формуванню базової культури особистості, розвиток творчості).

Для реалізації цього завдання вищі педагогічні навчальні заклади повинні готувати вчителів дисциплін художньо-творчого циклу, здатних компетентно здійснювати професійну діяльність. Найбільш повно рівень підготовки майбутніх учителів трудового навчання, що спрямований на формування художньої компетентності вихованців, відображає поняття «художньо-творча компетентність»

Поняття «компетентність» з'явилося в психолого-педагогічній літературі порівняно недавно і не є на сьогоднішній день досить повно дослідженим, воно стає все більш важливим і пріоритетним, усе частіше можна натрапити на згадування про нього й аналіз його сутності та структури. Поняття «компетентність» (лат. *competens* – відповідний, здібний) означає коло повноважень будь-якої посадової особи чи органу; володіння знаннями, досвідом у певній галузі.

Словник української мови подає таке визначення: компетентний – це той, хто «має достатні знання в якій-небудь галузі, з чим-небудь добре обізнаний, тямучий, ґрунтується на знанні, кваліфікований».

У вітчизняній та зарубіжній педагогіці питанню формування професійної компетентності вчителя присвячено праці В. Адольфа, Т. Браже, С. Будака, М. Кабардова, О. Шиян, Д. Бритела, Р. Квасниці, В. Ландшеєр, П. Мерсера, М. Робінсона та ін. (Сідун, 2008).

Компетентності, на думку науковців, є індикаторами, що дозволяють визначити готовність до конкретної діяльності, особистого розвитку та продуктивної участі в житті суспільства. Їх набуття дає людині можливість орієнтуватися в умовах сучасного суспільства, інформаційному просторі, подальшому здобутті освіти та мінливому ринку праці. Водночас позиції дослідників щодо окреслення поняття «компетентність» неоднозначні: одні ототожнюють їх з компетенціями, сукупністю знань, умінь, навичок особистості, готовністю до діяльності, інші підтримують думку, що ця категорія є окремим особистісним утворенням (Марущак, 2016).

В. Сластьонін визначає професійну компетентність як інтегральну характеристику ділових і особистісних якостей спеціаліста, яка відображає не лише рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення цілей професійної діяльності, а й соціально-моральну позицію особистості. У поняття «професійна компетентність» науковець включає три аспекти: проблемно-практичний, смисловий та ціннісний. Різновидами професійної компетентності В. Сластьонін вважає такі: практичну (спеціальну), соціальну, психологічну, інформаційну, комунікативну, екологічну, валеологічну (Акімова, 1973).

О. Семенова, досліджуючи художньо-творчу компетентність майбутнього вчителя образотворчого мистецтва, визначає її як здатність до неперервного збагачення власного візуального досвіду, розвиток естетичного смаку й спеціальних здібностей, поповнення знань, удо-

сконалення вмінь і навичок з художнього формотворення засобами композиції в практиці активного продукування оригінальних за змістом, технічно майстерних та об'єктивно-ціннісних творів. Усе це стає міцним підґрунтям для досягнення вершин художньо-педагогічного професіоналізму (Семенова, 2017).

Професійна компетентність учителя трудового навчання – це єдність його теоретичної і практичної готовності здійснювати педагогічну діяльність, показник розвитку та запорука успішного навчання учнів на уроках трудового навчання. Головною метою трудового навчання є «формування технологічно освіченої особистості, підготовленої до самостійного життя в умовах сучасного високотехнологічного, інформаційного суспільства для реалізації творчого потенціалу учнів» (Головченко 2008). Щоб досягти цієї мети, учитель трудового навчання повинен бути всебічно розвиненою особистістю, володіти сучасними технологіями навчання й виховання, мати нове педагогічне мислення, йти в ногу з сучасністю. Тому вчителю потрібно прямувати до певного ідеалу майстерності, зіставляючи з ним якості своєї особистості, і постійно розвиватися. Ефективність такого розвитку напряду залежить від його саморозвитку та підготовки в закладі вищої освіти як первинної ланки його становлення як фахівця, упровадження відповідних педагогічних умов.

Науковці спеціально визначають термін «педагогічна умова» як певну обставину, яка впливає (прискорює чи гальмує) на формування та розвиток педагогічних явищ, процесів, систем, якостей особистості. На думку О. Братанич, педагогічні умови є сукупністю об'єктивних можливостей змісту, методів, організаційних форм і матеріальних можливостей здійснення педагогічного процесу, що забез-

печує успішне досягнення поставленої мети (Братанич, 2001).

Ю. Бабанський під педагогічними умовами розуміє «становище, у якому компоненти освітнього процесу представлені в найкращій взаємодії, що дає викладачеві змогу результативно працювати, керувати освітнім процесом, а тим, хто навчається, – успішно працювати» (Качалова, 2006).

А. Литвин у своїх дослідженнях подає таке тлумачення педагогічних умов:

- педагогічні умови є складовим елементом освітньої системи, цілісного педагогічного процесу, який опосередковується активністю всіх його учасників;
- вони відображають сукупність можливостей освітнього середовища (зміст, методи, прийоми і форми навчання та виховання, програмно-методичне забезпечення освітнього процесу) і матеріально-просторового середовища (навчальне та технічне обладнання тощо), що впливають на діяльність освітньої системи;
- у структурі педагогічної умови присутні і внутрішні елементи, які впливають на розвиток особистісної сфери суб'єктів освітнього процесу, і зовнішні обставини навчально-виховного процесу;
- належне обґрунтування педагогічних умов забезпечує ефективне функціонування та стійкий розвиток педагогічної системи, гарантує неперервність, підвищує якість та ефективність освітнього процесу (Литвин, 2014).

Л. Качалова (Качалова 2006) розглядає педагогічні умови як ключовий чинник успішності освітнього процесу та комфортного педагогічного середовища.

Педагогічні умови потлумачуються також як категорія, що визначається як система певних форм, методів, матеріальних умов, реальних ситуацій, які об'єктивно склалися чи суб'єктивно створені,

необхідних для досягнення конкретної педагогічної мети (Пехота, 2003).

О. Федорова визначає педагогічні умови як синтез об'єктивних можливостей змісту освіти, методів, організаційних форм і матеріальних можливостей, які сприяють розв'язанню поставлених завдань (Федорова, 1970).

Отже, поняття «умова» розуміється як сукупність певних фактів, обставин, впливів, процесів, що надають змогу управляти навчально-творчим процесом та сприяти формуванню особистості. Учені-дослідники визначають педагогічні умови як сукупність об'єктивних можливостей, що забезпечують успішне вирішення поставлених завдань, або як функційну залежність суттєвих компонентів педагогічного явища від комплексу об'єктів (речей, їхніх станів, процесів, взаємодій) у різних проявах.

За результатами аналізу досліджень провідних науковців ми виокремили педагогічні умови, які, на нашу думку, є необхідними для ефективного формування художньо-творчої компетентності майбутнього вчителя трудового навчання. Ці умови є взаємопов'язаними, а впровадження їх у практику забезпечить максимально ефективні результати процесу формування художньо-творчої компетентності.

Першою педагогічною умовою є впровадження в освітній процес підготовки майбутнього вчителя трудового навчання дисциплін художньо-творчого циклу, а саме:

– *технічна творчість*, оскільки в процесі вивчення цього предмета майбутній учитель має змогу визначати методи вирішення творчих технічних завдань та пошуку нових технічних рішень; розробляти та виконувати технічні завдання різного рівня складності в процесі проектування та конструювання технологічного об'єкта, із використанням сучасних мето-

дів пошуку технічних рішень для розробки покращення та вдосконалення об'єкта технологічної діяльності; здійснювати добір навчально-винахідницьких завдань, створення проблемних ситуацій, творчих завдань відповідно до індивідуальних особливостей учнів; пояснювати технологічні процеси відповідно до законів природничих наук; використовувати процеси технічного моделювання під час створення моделей і реальних виробів; розробляти власні творчі проекти виготовлення виробу, визначати принципи та критерії добору практичних вправ та завдань; здійснювати оцінювання результатів технічної творчості;

– *нетрадиційні техніки художньої обробки матеріалів* дають змогу розрізняти види, аналізувати зразки творів декоративно-прикладного мистецтва, здійснювати підбір матеріалів та інструментів для виготовлення виробів з елементами нетрадиційних технік художньої обробки матеріалів, виконувати малюнки, ескізи різноманітних форм з елементами стилізації, здійснювати кольорове вирішення майбутнього виробу, вибирати зоровий і композиційний центр, виконувати різноманітні елементи в обраній техніці, виконувати кінцеве оформлення та оздоблення виробу, виконаного в нетрадиційній техніці художньої обробки матеріалів;

– *художня обробка матеріалів* дасть можливість виконувати художні вироби з використанням різноманітних технік художньої обробки матеріалів: для обслуговуючих видів праці (різні види вишивки, в'язання, макраме, гобелен, розпис, батик, художнє валяння вовни тощо); для технічних видів праці (різні види художньої обробки виробів з дерева: геометричне, рельєфне, об'ємне різьблення, випалювання, вирізування тощо); визначати прийоми і способи художньої обробки різних матеріалів; підбирати мате-

ріал для виконання роботи та характеризувати його властивості; володіти приладами та інструментами з кожного виду художньої обробки; виконувати розрахунки вартості виконаного в матеріалі виробу (художнього твору). Використання зазначених дисциплін сприятиме всебічному художньо-творчому розвитку майбутнього вчителя.

Створення проблемно-пошукових ситуацій та творчих завдань є другою педагогічною умовою у формуванні зазначеної компетентності. Проблемно-пошукові ситуації у формуванні художньо-творчої компетентності майбутнього вчителя трудового навчання є надважливим складником його професійного розвитку.

Проблемне навчання націлює на розвиток пізнавальних можливостей учнів, стимулювання дослідницького й творчого підходу до оволодіння знаннями. Суть проблемного навчання полягає в пошуковій діяльності учнів та студентів, яка починається з постановки запитань, розв'язання проблем і проблемних завдань, у проблемному викладі й поясненні навчального матеріалу викладачем, у різноманітній самостійній роботі студентів (Косенко, 2008). Наголосимо, що такі завдання за своїм характером наближають студентів до реальних умов професійної діяльності й готують їх до творчої участі в ній, сприяють пробудженню в студентів прагнення до нових знань, активізують їхній пізнавальний інтерес, формують прийоми й уміння самостійно набувати знання та застосовувати їх у майбутній професійній діяльності.

Розв'язання творчого завдання вимагає від студента застосування раніше засвоєних знань та вмінь у новій ситуації, їх комбінацію та перетворення, побудову їх на основі способу розв'язання, бачення нової проблеми в традиційній ситуації. Творчі завдання, спрямовані на розкриття

потенціалу майбутніх учителів трудового навчання, сприяють подальшому розвитку творчих здібностей, навичок естетичного сприйняття, здатності до генерування нових ідей, таких важливих якостей, як творча інтуїція, образно-асоціативна пам'ять, спостережливість та ін.

Відтак можна констатувати, що використання творчих завдань на заняттях сприяє розвитку не тільки професійних навичок студентів (майбутніх учителів трудового навчання), а й формують потребу до творчості як обов'язкової умови формування художньо-творчої компетентності.

Третьою педагогічною умовою є забезпечення індивідуального та диференційного підходів підготовки студентів до художньо-творчої діяльності.

Індивідуальний підхід вимагає вибору таких форм та методів здійснення освітньої діяльності, які найбільш відповідали б особливостям особистості студента і стану, у якому він у цей час знаходиться, унаслідок цього давали б максимальний ефект. Для цього насамперед необхідно добре знати своїх студентів, бачити в кожному з них індивідуальні, своєрідні риси.

Індивідуальний підхід передбачає в першу чергу знання й урахування індивідуальних, специфічних умов, які вплинули б на формування тієї чи тієї риси особистості. Це потрібно знати, тому що, тільки розуміючи природу того чи того особистісного прояву, можна правильно реагувати на нього. Індивідуальний підхід забезпечує позитивний вплив на особистість кожного студента з урахуванням принципів послідовності, системності, неперервності.

Індивідуальний підхід безпосередньо пов'язано із диференціацією як такою формою індивідуалізації, що передбачає об'єднання студентів, які мають схожі ін-

дивідуальні особливості, у групи для вирішення тих чи тих навчальних завдань. У науковій літературі використовують терміни «зовнішня диференціація» та «внутрішня диференціація». Зовнішня диференціація пов'язана з такою організацією освітнього процесу, за якої для задоволення різнобічних інтересів, здібностей і нахилів студентів створюються спеціальні диференційовані групи. Внутрішня диференціація розглядається в контексті такої організації освітнього процесу, за якої розвиток індивідуальності здійснюється в умовах роботи вчителів у звичайних групах.

Створення на заняттях творчої атмосфери є четвертою педагогічною умовою. Творча атмосфера передбачає забезпечення творчої взаємодії студентів та викладачів в освітньому процесі під час розв'язання проблемних завдань.

За визначенням І. Волощук, творча атмосфера – це той феномен, який народжується й розвивається всередині колективу, проходячи послідовно всі стадії свого росту. Іншими словами, наївно сподіватися, що проблема, взята поза колом студентських інтересів, може стати внутрішньою проблемою колективу студентів. Творча атмосфера певною мірою забезпечується наданням студенту широких можливостей запитувати. Творча атмосфера – це, попри все інше, особистий приклад учителя у творчому підході до розв'язання тих чи тих проблем, це не імперативний, а інструктивний стиль спілкування з учнями. Творча атмосфера – це результат глибокого знання вчителем структури і розуміння психологічної сутності творчого процесу (Волощук, 1998).

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, формування художньо-творчої компетентності майбутнього вчителя трудового навчання буде ефективним за умов внесення до навчальних планів дисциплін художньо-

творчого циклу, створення проблемно-пошукових ситуацій та творчих завдань, забезпечення індивідуального та диференційованого підходів у процесі підготовки студентів до художньо-творчої діяльності, створення на заняттях творчої атмосфери.

Упровадження зазначених педагогічних умов у процес підготовки майбутніх учителів трудового навчання сприятиме виявленню бажання та інтересу до розвитку творчого потенціалу, розвиватиме уяву, фантазію, креативність, сприятиме збагаченню знань. Перелічені умови є визначальними та дозволяють досягти високих результатів при формуванні художньо-творчої компетентності майбутнього вчителя трудового навчання.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми щодо використання педагогічних умов формування художньо-творчої компетентності майбутнього вчителя трудового навчання. Перспективою подальших досліджень є розробка моделі, форм та методів формування зазначеної компетентності.

Література

Акимов А. П. О характере профессиональных умений в деятельности педагогов-мастеров. *Современные психолого-педагогические проблемы высшей школы*. Вып. 1. Ленинград: Изд-во Ленинград. ун-та, 1973. С. 37 – 44.

Братанич О. Г. Педагогічні умови диференційованого навчання учнів загальноосвітньої школи: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання». Кривий Ріг, 2001. 238 с.

Волощук І. С. Методи розвитку творчих здібностей учнів. *Рідна школа*. 1998. № 3. С. 30 – 37.

Головченко О. Формування ключових компетентностей на уроках трудо-

вого навчання. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2008. № 3. С. 77 – 79.

Життєва компетентність особистості: науково-метод. посіб. / за ред.: Л. В. Сохань, І. І. Єрмакова, Г. М. Нессен. Київ: Богдана, 2003. 520 с.

Заболотний О. А. Педагогічні умови формування дидактичної компетентності майбутніх викладачів вищих аграрних навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Київ, 2010. 18 с.

Косенко Ю. М. Загальна педагогіка: навч. посіб. Маріуполь: ТОВ «Друкарня «Новий світ», 2008. 280 с.

Качалова Л. П. Педагогическая импровизация. *Теоретическое обоснование основных понятий, обеспечивающих диссертационные исследования*: монография. Шадринск: ГРКТ, 2006. С. 130 – 138.

Литвин А. В. Методологічні засади поняття «педагогічні умови»: на допомогу здобувачам наукового ступеня. Львів: СПОЛОМ, 2014. 76 с.

Матізин Т. Новій державі – нову школу. *Рідна школа*. 2000. № 2. С. 65 – 66.

Моляко В. О. Психологічна готовність до творчої праці. Київ: Знання, 1989. 48 с.

Марущак О. М. Поняття компетентності у педагогічній діяльності. *Креативна педагогіка*: наук.-метод. журн. Житомир, 2016. Вип. 11. С. 97 – 108.

Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: навч. посіб. / О. М. Пехота та ін. Київ: Вид-во А.С.К., 2003. 240 с.

Семенова О. В. Формування художньо-творчої компетентності майбутнього вчителя образотворчого мистецтва засобами композиції: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Умань, 2017. 278 с.

Сідун М. Формуючи професійну компетентність учителя іноземної мови початкової школи. *Іноземні мови в навчальних закладах*. 2008. № 4. С. 118 – 124.

Федорова О. Ф. Некоторые вопросы активизации учащихся в процессе творческого и производственного обучения. Москва: Высш. шк., 1970. 324 с.

References

Akimova, A. P. (1973). O haraktere professionalnyh umenij v deyatelnosti pedagogov-masterov [On the nature of professional skills in the activities of master teachers]. *Sovremennyye psikhologo-pedagogicheskiye problemy vysshey shkoly – Modern psychological and pedagogical problems of higher education* (Vols. 1), (pp. 37 – 44). Leningrad [in Russian].

Bratanitch, O. G. (2001). Pedagogichni umovy dyferentsiiovanoho navchannia uchniv zahalnoosvitnoi shkoly [Pedagogical conditions of differentiated education of pupils of secondary school]. *Candidate's thesis*. Kryvyi Rih [in Ukrainian].

Voloshchuk, I. S. (1998). Metody rozvytku tvorchykh zdibnostei uchniv [Methods of developing students creative abilities]. *Ridna shkola – Home school*, 3, 30 – 37 [in Ukrainian].

Holovchenko, O. (2008). Formuvannia kliuchovykh kompetentnostei na urokakh trudovoho navchannia [Formation of key competences in the lessons of work training]. *Trudova pidhotovka v zakladyakh osvity – Work training in educational institutions*, 3, 77 – 79 [in Ukrainian].

Sokhan, L. V., Yermakova, I. I. & Nessen, H. M. (Ed.). (2003). *Zhyttieva kompetentnist osobystosti* [The vital competence of the individual]. Kyiv: Bohdana [in Ukrainian].

Zabolotnyi, O. A. (2010). Pedagogichni umovy formuvannia dydaktychnoi kompetentnosti maibutnikh vykladachiv vyshchykh ahrarnykh navchalnykh zakladiv

[Pedagogical Conditions of Forming Didactic Competence of Future Teachers of Higher Agricultural Institutions]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

Kosenko, Yu. M. (2008). *Zahalna pedahohika* [General pedagogy]. Mariupol: TOV «Drukarnia «Novyi svit» [in Ukrainian].

Kachalova, L. P. (2006). *Pedagogicheskaya improvizaciya* [Pedagogical improvisation]. *Tteoreticheskoe obosnovanie osnovnyh ponyatij, obespechivayushchih dissertacionnoe issledovanie – Theoretical justification of the basic concepts providing a dissertation research* (pp. 130 – 138). Shadrinsk : HRKT [in Russian].

Lytvyn, A. V. (2014). *Metodolohichni zasady poniattia «pedahohichni umovy»* [Methodological principles of the concept of «pedagogical conditions»]. Lviv : SPOLOM [in Ukrainian].

Matizyn, T. (2000). *Novii derzhavi – novu shkolu* [New State – a new school]. *Ridna shkola – Home school*, 2, 65 –66 [in Ukrainian].

Moliako, V. O. (1989). *Psykhologichna hotovnist do tvorchoi pratsi* [Psychological readiness for creative work]. Kyiv : Znannia [in Ukrainian].

Marushchak, O. M. (2016). *Poniattia kompetentnosti u pedahohichnii diialnosti* [The concept of competence in teaching]. *Kreatyvna pedahohika – Creative pedagogy*, 11, 97 – 108 [in Ukrainian].

Piekhota, O. M. (Ed.). (2003). *Pidhotovka maibutnoho vchytelia do vprolva-dzhennia pedahohichnykh tekhnolohii* [Preparing the future teacher for the introduction of pedagogical technologies]. Kyiv: Vyd-vo A.S.K [in Ukrainian].

Semenova, O. V. (2017). *Formuvannia khudozhno-tvorchoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia obrazotvorchoho mystetstva zasobamy kompozytsii* [Formation of artistic and creative competence of the future

teacher of fine arts by means of composition]. *Candidate's thesis*. Uman [in Ukrainian].

Sidun, M. (2008). *Formuiuchy profesiinu kompetentnist uchytelia inozemnoi movy pochatkovoї shkoly* [Forming the professional competence of a primary school foreign language teacher]. *Inozemni movy v navchalnykh zakladakh – Foreign languages in educational institutions*, 4, 118 – 124 [in Ukrainian].

Fedorova, O. F. (1970). *Nekotorye voprosy aktivizacii uchashchihsya v processe tvorcheskogo i proizvodstvennogo obucheniya* [Some issues of activating students in the process of creative and production training]. Moscow [in Russian].

Лівшун О. В. Педагогічні умови формування художньо-творчої компетентності майбутнього вчителя трудового навчання

У статті розглянуто основні вимоги до майбутнього вчителя трудового навчання, розкрито особливості його підготовки в умовах модернізації системи освіти в країні. Схарактеризовано потребу сучасної школи у фахівцях, здатних до естетичного виховання особистості, її творчого й культурного розвитку

Визначено, що професійна компетентність учителя трудового навчання – це єдність його теоретичної і практичної готовності здійснювати педагогічну діяльність, показник розвитку та запорука успішного навчання учнів на уроках трудового навчання. Наведено детальний аналіз поняття художньо-творчої компетентності майбутнього вчителя трудового навчання та її значення в умовах відродження духовних цінностей і національної культури. Теоретично обґрунтовано ефективність педагогічних умов формування художньо-творчої компетентності май-

бутнього вчителя трудового навчання. Виокремлено педагогічні умови, які є необхідними для ефективного формування художньо-творчої компетентності.

Встановлено, що для ефективного формування художньо-творчої компетентності майбутнього вчителя трудового навчання доцільно використовувати такі педагогічні умови, а саме: внесення до навчальних планів дисциплін художньо-творчого циклу, створення проблемно-пошукових ситуацій і творчих завдань, забезпечення індивідуального та диференційного підходів підготовки студентів до художньо-творчої діяльності, створення на заняттях творчої атмосфери, основною характеристикою якої є творча взаємодія педагога і студента під час розв'язання проблемних завдань.

Ключові слова: художньо-творча компетентність, художня творчість, технічна творчість, художня культура, учитель трудового навчання, сучасна школа, педагогічні умови, професійна компетентність.

Лившун А. В. Педагогические условия формирования художественно-творческой компетентности будущего учителя трудового обучения

В статье рассмотрены основные требования к будущему учителю трудового обучения, раскрыты особенности его подготовки в условиях модернизации системы образования в стране. Охарактеризована потребность современной школы в специалистах, способных к эстетическому воспитанию личности, ее творческого и культурного развития.

Определено, что профессиональная компетентность учителя трудового обучения – это единство его теоретической и практической готовности осуществлять педагогическую деятельность, показатель развития и залог успешного обучения

учащихся на уроках трудового обучения. Приведен подробный анализ понятия художественно-творческой компетентности будущего учителя трудового обучения и ее значение в условиях возрождения духовных ценностей и национальной культуры. Теоретически обоснована эффективность педагогических условий формирования художественно-творческой компетентности будущего учителя трудового обучения. Выделены педагогические условия, необходимые для эффективного формирования художественно-творческой компетентности.

Установлено, что для эффективного формирования художественно-творческой компетентности будущего учителя трудового обучения целесообразно использовать такие педагогические условия, а именно: внесение в учебные планы дисциплин художественно-творческого цикла, создание проблемно-поисковых ситуаций и творческих задач, обеспечение индивидуального и дифференцированного подходов подготовки студентов к художественно-творческой деятельности, создание на занятиях творческой атмосферы, основной характеристикой которой является творческое взаимодействие педагога и студента при решении проблемных задач.

Ключевые слова: художественно-творческая компетентность, художественное творчество, техническое творчество, художественная культура, учитель трудового обучения, современная школа, педагогические условия, профессиональная компетентность.

Livshun O. V. Pedagogical Conditions of Forming Creative Artistic Competence of a Future Household and Industrial Arts Teacher

The article deals with the basic requirements for future household and

industrial arts teachers, and highlights the peculiarities of their training in the process of modernization of the education system in the country. The need of the modern school system for professionals capable of facilitating aesthetic education of individuals and their creative and cultural development has been characterized.

It has been determined that professional competence of a household and industrial arts teacher is a complex of their theoretical and practical readiness to perform teaching, an indicator of professional development and a key to successful teaching in household and industrial arts classes. A detailed analysis of the concept of creative artistic competence of a future household and industrial arts teacher and its importance in terms of revival of spiritual values and national culture has been carried out. The efficiency of pedagogical conditions of forming creative artistic competence of a future household and industrial arts teacher has been theoretically substantiated.

The pedagogical conditions that are necessary for the effective formation of creative artistic competence have been specified.

It has been discovered that in order to effectively develop the creative artistic competence of a future household and industrial arts teacher it is expedient to create the following pedagogical conditions: to include the disciplines of the artistic and creative cycle in the curricula, to encourage problem-based learning and assign creative tasks, to provide individual and differential approaches to the preparation of students for creative artistic activities, to provide students with the creative learning environment, the main characteristic of which is the creative interaction between the teacher and the students in solving problem-based tasks in class.

Key words: creative artistic competence, artistic creativity, technical creativity, artistic culture, a household and industrial arts teacher, modern school, pedagogical conditions, professional competence.